

JAN KŘIPAČ / 7. 3. 2017

Bílá paní

Jeden z nejpopulárnějších českých filmů vychází nyní v remasterované verzi na DVD. Přetrvávající obliba *Bílé paní* spočívá ve znamenitých hereckých výkonech řady filmových hvězd, ve zručné režii Zdeňka Podskalského a hlavně v důvtipném scénáři Karla Michala.

Michal na sebe upozornil svými dvěma prvními knihami, vydanými shodně v roce 1961: detektivní novelou *Krok stranou* a sbírkou povídek *Bubáci pro všední den*, která se rychle stala bestsellerem a dočkala se sedmi dalších reedicí. Autor v ní originálním způsobem propojil fantastično s všední realitou tehdejšího Československa, přičemž zájem čtenářů vzbuzoval zejména humorně-satirický tón, se kterým Michal glosoval absurdity života v socialismu.

Díky úspěchu obou knížek se z bývalého dlaždiče, přidavače a správce přístavu stal spisovatel z povolání a externí lektor nakladatelství Československý spisovatel. V roce 1963 pak Michal nastoupil do Filmového studia Barrandov na pozici dramaturga a začal připravovat scénář podle povídky *Jak Pupenec k štěstí přišel* ze své sbírky příběhů o moderních strašidlech. Původní jednoduchý syžet o pravdomluvném kastelánovi, který neprozřetelně nahlásí úřadům zjevení bílé paní, obohatil o další motivy a ještě vyostřil již tak jízlivou satiru.

Michal ve scénáři nešetří vůbec nikoho: nerozhodného kastelána, lavírujícího mezi věrností k pravdě a konformismem, prospěchářské vesničany, věřící v cokoli, co jim přinese materiální užitek, i církve, která je „papežštější než papež“, odmítá zázraky a v souladu s komunistickou mocí vyzývá věřící k racionalistické skepsi. Terčem Michalova výsměchu je však zejména stranický aparát v čele s předsedou místního národního výboru, jeho tajemníkem a přednostou ministerského úřadu, který vyšle do vesnice komisi, aby vyšetřila znepokojivá zjevení ducha zámecké paní. Řada scén, které následují, ukazuje totální rozklad, zmar a chaos v budování světlých

socialistických zítřků. Vše vrcholí ve slavné scéně, v níž zfanatizovaný dav vpochoduje za provolávání oslavných hesel do řeky v domnění, že kráčí po novém mostě, který mu nechala strana postavit. Když se kastelán, který je jediný příčetný, konečně osmělí k opatrné námitce: „Ale dyť tu žádněj most není,“ je ihned svou ženou okřiknut: „Drž hubu a plav!“ Tato replika později mezi publikem zlidověla, stejně jako některé další ukázky z Michalových dialogů, mistrně parodujících vyprázdněný stranický žargon.

Literární scénář *Bílá paní* byl schválen v prosinci 1963. V dubnu následujícího roku dokončil Zdeněk Podskalský technický scénář, který byl zaslán k posouzení pracovníkům Hlavní správy tiskového dohledu. Cenzurní orgán ovšem na konci měsíce odmítl scénář schválit s poukazem na množství nevhodných pasáží, které ve své zprávě podrobně vyjmenoval. Dlouhému seznamu předcházel důvod zamítnutí:

„Film natočený pod tímto zorným úhlem by orientoval veřejné mínění proti voleným orgánům, dělá z nich tupce a lidi, kteří si ve složitějších situacích nevědí rady a ve svých funkcích jsou od lidu naprosto odtrženi. Některé pasáže pak v souvislosti se současným děním na kulturní frontě vyznívají jako projevy nesouhlasu s postupem strany.“^[1]

Scénář byl následně podstoupen Ideologickému oddělení ÚV KSČ a řediteli Československého státního filmu Aloisi Poledňákovi. Konečná realizace snímku byla podmíněna zapracováním připomínek do výsledného tvaru. Takto byl scénář v červnu 1964 schválen a od následujícího měsíce až do Vánoc probíhalo natáčení filmu. Ovšem při projekci servisní kopie v březnu 1965 Hlavní správa tiskového dohledu zjistila, že navrhované připomínky do filmu vůbec zaneseny nebyly. Proto se do celého procesu opět vložilo Ideologické oddělení strany, po jehož intervenci došlo k některým dílčím úpravám. Nejvýraznější změnou byl odlišný závěr filmu: bílá paní už se neprochází volně po Václavském náměstí, ale pouze kráčí směrem ke kameře a zamrká na diváky.

Politicky citlivý obsah způsobil, že film byl po svém dokončení nasazen do distribuce jen velmi opatrně. Na tento fakt již záhy veřejně upozornil v Literárních novinách A. J. Liehm: „*Bílá paní* nebyla uvedena na Filmovém festivalu pracujících. V pořádku. Je řádně programována na září. V pořádku. Ale byla uvedena v srpnu po celé republice v rámci Přehlídek filmů Filmových festivalů pracujících, bez normální reklamy, jakou měly filmy, které běžely jak v rámci FFP, tak v rámci přehlídky, a pochopitelně i bez

současných recenzí v tisku. Takže mimopražský divák – kdyby recenze četl a dokonce se jimi řídil (což je jistě případ spíš výjimečný) – neměl prostě vůbec příležitost se dovědět, že se tu setkává s jednou z nejlepších filmových komedií, jaké u nás byly natočeny nebo správněji napsány za dobu existence naší kinematografie. A tohle, s prominutím, v pořádku není.“^[2]

Teprve postupně se *Bílá paní* dočkala patřičného ohlasu v tisku i u publika. V kinech ji vidělo na půl druhého milionu diváků, kteří se bavili jejím nepodbízivým a trefným humorem. Po srpnu 1968 byla z pochopitelných důvodů uložena do „trezoru“. Její nové – již třetí – vydání na DVD a zejména opakované televizní reprízy dokládají, že stále patří k vyhledávaným titulům.

Bílá paní (ČSSR 1965), režie: Zdeněk Podskalský, scénář: Karel Michal,

kamera: František Valert, hudba: Evžen Illín, střih: Zdeněk Stehlík, hrají: Vlastimil Brodský, Rudolf Hrušínský, Miloš Kopecký, Irena Kačírková, Jiřina Bohdalová, Josef Bek, Čestmír Řanda, Václav Voska, Vlasta Chramostová, Vladimír Hlavatý, Ilja Prachař a další. Bohemia MP, 91 min. Vydání na DVD: 3. 3. 2017.

[1] Cit. dle Skupa, Lukáš. *Vadí – nevadí. Česká filmová cenzura v 60. letech*. Praha: Národní filmový archiv 2016, s. 110.

[2] ajl. [Čas od času...]. *Literární noviny* 14, 1965, č. 35 (28. 8.), s. 8.